

АНА ТОПАЛДЖИКОВА, ЕЛЕНА ЦИКОВА, АНТОНИЯ МАЛИНОВА, ЕМАНУЕЛА ШКОДРЕВА: „ОТРАЖЕНИЕТО“

По повод спектакъла „Отражението“ от Ана Топалджикова; постановка – Елена Цикова; сценография – Красимир Вълканов; участват – Антония Малинова и Емануела Шкодрева. Премиери на български и френски език – март 2001 на „Сцена на последния етаж“, Народен театър „Иван Вазов“.

Аглика Стефанова: Темата за диаволичния двойник е класическа за литературата. Още Мюсе Вьвежда този персонаж в поемата си „Декемврийска нощ“. Гогол в повестта „Портрет“ описва диаволичната мощ на една картина с живи очи. Кое подхранва постоянния интерес към този сюжет?

Елена Цикова: Неодобрението – ние не сме научени да се обичаме, да се харесваме. Мисля, че е типично не само за моето поколение, но въобще за начина, по който ни възпитават. Обикновено срещаме неодобрение, има свръхизисквания и претенции към нас. Единици са тези, които биват одобрявани от ранна възраст и те обикновено имат здраво самочувствие и се реализират много добре. Ние самите имаме свръхизисквания към себе си; времето, условията, в които живеем, допълнително ни предизвикват. Не се приемаме, не се обичаме, не сме в хармония със себе си. Именно тази вътрешна неудовлетвореност подхранва темата за двойника – стремежът да бъдеш друг, да бъдеш такъв, че да се харесаш. Героинята има манията да бъде одобрявана от всички, да бъде харесвана от

Антония Малинова и Емануела Шкодрева
в „Отражението“

Фотограф Иво Хаджимилев

Всички, да бъде прекрасна жена, любовница, майка, изключителна актриса и тя държи да я приемат като такава. Тоест тя категорично не иска да се приеме като егоцентричка, каквато е. Оттам започва и този процес на раздвояване. Собственото си нехаресване, тя натоварва върху въпросния двойник – той е лошият.

Емануела Шкогрева: Това е една вечна тема, тя се разпознава още в историята за Мефистофел и ангелите... Тя ни кара да си задаваме въпроса кои сме и какво всъщност става с нас, да се вслушаме в разговора, който всеки води със себе си, макар и да не иска да го признае, за да открие първо своя Аз, а после и света наоколо. Това е един непрестанен разговор със себе си, направляван от агресията или очарованието на живота.

Антония Малинова: Проблемът за двойника започва несъзнателно още при детето, което се опитва да хване собствената си сянка... Може би покъсно, вече съзнателно, си задаваме въпроса: къде е моята сянка, и мога ли да я уловя.

Аелика Стефанова: Как се появи темата за двойника в текста?

Ана Топалджикова: Можем да видим себе си не с очите на другите, а със своите собствени, единствено в съня и в огледалото. Има много общо между съзерцаването на раздвоения „Аз“ в съня и в огледалото. Неабикновено е усещането, когато се събуждаш – още незавърнал се в реалността, още ненапуснал съня. Като че ли за малко ти си едновременно и отсам, и отвъд, и загубваш представата кой свят е истинският, къде си самият ти. Подобно е усещането, когато по-дълго се оглеж-

даш и постепенно започваш да губиш реалната представа за физическите и оптически свойства на огледалото. Цялата картина отсреща и това лице в нея са като че ли същите и все пак не са – остава съмнението за привидност. Съзнанието ни се съпротивлява на раздвоението, но действителността го потвърждава... Такива неща ме занимаваха, когато пишех този текст. Беше се появил и малкият разказ на Валерий Брюсов, който много ме впечатли. В него една жена разменя мястото си със своето отражение в огледалото. Интересуваше ме психическото състояние на жената. Постепенно изплува и всичко останало около нея – „нещата от живота“. Между тях отличавах съзерцанието – необходимостта да бъдеш съзерцаван от другите и от самия себе си. Това ни кара да се търсим, да се питаме, както и да се примиряваме с двусмислеността на отговорите.

Елена Цикова направи своята версия по темата за двойника като обективира отражението, което аз съм си представяла, че може да присъства и по друг начин. Мисля, че това нейно решение е умен и чувствителен прочит и много добро по линия на визията на спектакъла. Най-вече – силно експресивно и много театрално. А също се радвам на възможността да работя в точно този екип – с тези актриси, с този сценограф.

Аелика Стефанова: Как стоят нещата на сцената от гледна точка на Оригиналa?

Антония Малинова: Моята героиня през цялото време говори в един лек, ведър тон и е много мила с всички, но в момента, в който остане сама със се-

Фотограф Иво Хаджимисhev

Антония Малинова и Емануела Шкодрева в „Отражението“

бе си, когато си сваля ръкавицата и започва да си припомня текстове (защото е актриса), тя самата губи границата между това „кога съм си сложила ръкавицата?“ и „защо съм с тази ръкавица, защо изобщо съм я сложила? Животът ли ме е накарал да си сложа тази ръкавица!“ Ние самите понякога се питаме: „Кое ме накара да се държа така вчера? Защо трябваше да събуждам някакво второ „аз“ в себе си...“ И не знаеш къде е границата между второто ти аз и ти като личност.

Аглика Стефанова: А за Отражението?

Емануела Шкодрева: Като Отражение съм на ръба на реалното и нереалното. Това е много интересно, защото ми дава възможност за игра на ръба на истинското и неистинското; ха-

ресва ми способността на Отражението да се появява и изчезва... Колко би било хубаво и в живота да е така – да можем да се появяваме и да изчезваме... Този образ не съществува в оригиналния текст, работихме по него заедно с Елена Цикова.

Едната част от сценичната партитура на моя персонаж представлява различни аспекти от разпиляната личност на героинята, другата – враждебното отражение – такова, каквото го вижда тя самата. В хода на действието започва да доминира мотивът за „втората същност“ на човека.

Аглика Стефанова: Антония, ти изпълняваш ролята на Актрисата с особена поетичност на жеста и музикалност на гласа, които при това звучат много естествено. Това е едно до-

ста рядко постижение за българската сцена. Как стигна до този образ?

Антония Малинова: В началото с Елена Цикова дълго говорихме, че тя иска да направи така наречения „поетичен театър“, за който отгавна е имала идеи, но винаги е ставало така, че е нямало подходящ текст, върху който да експериментира този вид театър. За мен това беше абсолютно непознат терен; тя самата, когато е чела пиесата, я е чела като музикална партитура. И през цялото време е чувала определен глас в тази партитура – затова именно се е спряла на мен като актриса. Преди това ние бяхме работили „Плешивата певица“, т. е. имахме някаква „закваска“ като режисьор и актриса. Елена винаги ме предизвиква, кара ме да правя неща, които са много далеч от мен, така че научавам страшно много от нея. Благодарна съм ѝ, че навлязохме в този терен...

Аелика Стефанова: Епохата и мястото на действието не са конкретизирани. Кой е конкретният проблем, около който гравитира спектакълът?

Антония Малинова: Това е едно от нещата, които ме привлякоха в текста на Ани, един преди всичко много тънък и изящен текст. Проблемът, който интересуваше Елена и мен в процеса на работата, е непрекъснатото оглеждане на човека в себе си, непрекъснатото търсене на второто „аз“... Никога не знаем кои точно сме в живота: когато човек си чуе гласа от страни, казва: „Не, това не е моят глас“; когато се оглежда в огледалото, често дори не се разпознава; когато се види на екран, си казва: „Ама това аз ли съм? Аз така ли реагирам, по такъв ли начин говоря?“ – Всички тези малки часту-

ци, които правят нашето второ „аз“ – именно това беше обект на търсенето ни.

В никакъв случай не искахме да показваме лугост – това е по-скоро една чувствителна личност, която, търсейки се през целия си творчески период и детството си, стига до момент, в който това второ „аз“ става нещо като обсеся.

Елена Цикова: Това е процес на раздвояване... Никъде не е казано, че тя е шизофреничка, това се разбира от контекста. Тя се превръща в такава пред очите ни.... Един психиатър спогледа с мен, след като гледа спектакъла, че клиничната картина е абсолютно точна – според него не е възможно да не сме се консултирали със специалисти. А ние не сме се консултирали с никого.

Емануела Шкодрева: Мисля, че това е проблемът на „егото“. Когато човек е обърнат изцяло и само към себе си, няма начин да не влезе в конфликт с другите и със света, който го заобикаля. На финала моят персонаж – Отражението – се докосва до истинския образ, примирява се с него... Важно е да разбереш себе си, да се приемеш такъв, какъвто си и да си простиш.

Аелика Стефанова: Какви бяха провокациите за режисьора от текста?

Елена Цикова: Текстът на Ани представлява една изключително сложна партитура. Той е труден за игра, защото съдържа няколко различни потока. Драматургичната конструкция на спектакъла е подчинена на потоците на съзнанието, но това няма нищо общо с литературния термин от първата половина на XX век, а става дума за театрална образност, чрез която да се покажат няколко различни потока на

съзнанието на героинята, която е и актриса. И понеже всеки един от тях има своя собствена логика, те или са паралелни, или се пресичат дъга по дъга, или всички едновременно. Към това се наслаждава и визуализираният поток чрез Отражението. Изпълнението става много сложно, защото актьорът няма как да си определи една конструкция, която да следва. По тази причина е много трудно за игра. Аз искам Антония да влиза в различните потоци с летящ старт, рязко, да срязва линията; от едното състояние да влиза в другото, а това е много трудно и натоварва всеки актьор. Не съм ѝ го казвала, но това буквално води до тежки физически последици, защото актьорът, когато прави такива резки промени, има нужда от време, за да отзвучи малко едното състояние и леко да загрее в следващото. Но тук аз не давам това време. Това е много мъчително и натоварва физически.

Аглика Стефанова: В каква посока търсихте действеното ядро за представлението?

Елена Цикова: В пиесата влетох кратки цитати от Сартър, Юрсенар, Стриндберг... Добавих ги точно за да се оформят няколкото потока на съзнанието. Текстът на Ани е много стегнат; той е бляскав женски монолог, написан на един дъх, в стилистиката на авторите от втората половина на XIX век. Най-напред въведох материализираната Двойничка – Отражението (Емануела). След това нарязвах целия

текст и започнах да го нареждам като пъзел, малко объркан. Когато сме в състояние да създадем хронология на разказ за неща, които много са ни наранили, това означава, че вече сме се отстранили от тях и сме в състояние да ги анализираме. Така че първо разбих хронологията; след това, познавайки човешката способност да изгражда цялото от отделни парченца от действителността, реших, че в случая разказа ще го вода не аз, а зрителят. Опитах се да изградя представлението така, че всеки зрител сам да направи своя разказ. След това се опитах да построя няколко потока – единият е привидно обърканият поток на разказа; втори е актьорският поток – изплуват спомени от изиграни роли; третият поток е философско-есеистичен – той изниква в съзнанието, както често се случва в живота – върти ти се нещо в главата, звучи хубаво, уместно, а нито помниш кой го е казал, нито по какъв повод, преплита се всичко научено, чуто, прочетено; следва потокът на взаимоотношенията с двойничката; и накрая идва потокът на реалното действие – тя сама в клиниката след преживяното. Така се оформят поне пет потока, които се преплитат и създават драматургичната основа. Те са търсени не като контрапункт, а като развитие на темите, подадени от Ани, затова са толкова органично влетени в нейния текст.

Разговаря Аглика Стефанова